

УДК 339.9:332.1
 JEL: F01; F60; O11; P51
 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-11-26-34>

ПОСИЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ СЛОУБАЛІЗАЦІЇ

©2021 ШАЙКАН А. В., ПУРІЙ Г. В., БАГАШОВА Н. В.

УДК 339.9:332.1
 JEL: F01; F60; O11; P51

Шайкан А. В., Пурій Г. В., Багашова Н. В. Посилення регіональної орієнтації економічних систем в умовах слобалізації

Мета статті полягає в дослідженні еволюції глобалізації світової економіки, оцінці наслідків посилення регіональної орієнтації внаслідок слобалізації (уповільнення темпів зростання економіки) та обґрунтуванні заходів щодо пом'якшення її наслідків. У результаті дослідження було виокремлено етапи глобалізації на основі світових індексів відкритості торгівлі, а саме: індустріалізація, міжвоєнна доба, післявоєнна доба, лібералізація та слобалізація. Досліджено динаміку світового темпу приросту ВВП та обґрунтовано настання уповільнення (або слобалізації) світової економічної системи. Визначено проблеми глобалізації й окреслено фактори розвитку слобалізації. Виокремлено особливості трансформації глобального простору й обґрунтовано, що слобалізація може привести до зміцнення регіональних зв'язків усередині економічних систем. Здійснено аналіз регіональної слобалізації економічних систем, розглянуто деталізацію деглобалізації в Китаї, країнах Європи та Центральної Азії, встановлено вплив слобалізації на економічний розвиток регіонів України. Обґрунтовано, що зростання соціально-економічної нерівності регіонів, що безпосередньо впливає на рівень соціально-політичної стабільності, виступає обмежувачем економічного зростання. Встановлено, що спрямування державних інвестицій на реалізацію великих масштабних проєктів в Україні забезпечить розвиток національної економічної системи в жорстких умовах слобалізації. Зазначено, що для нівелювання негативних наслідків слобалізації з метою розвитку економічних систем необхідно забезпечити консолідацію всіх сфер економіки з одночасною орієнтацією на спеціалізацію економічної системи. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення пріоритетних внутрішньорегіональних потоків в Україні в умовах слобалізації та вироблення відповідних промислової та інвестиційної політики розвитку регіонів з метою їх подальшого економічного розвитку.

Ключові слова: глобалізація, слобалізація, регіональний розвиток, економічна система, геоелектронічні переваги.

Рис.: 4. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 15.

Шайкан Андрій Валерійович – доктор економічних наук, професор, виконуючий обов'язки ректора Державного університету економіки і технологій (вул. Медична, 16, Кривий Ріг, 50005, Україна)

E-mail: avshaikan@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4088-6518>

Пурій Ганна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки, Державний університет економіки і технологій (вул. Медична, 16, Кривий Ріг, 50005, Україна)

E-mail: puriy_av@kneu.dp.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4226-4445>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/4714879/hanna-puriy/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191853922>

Багашова Наталя Володимирівна – кандидат геологічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва, Державний університет економіки і технологій (вул. Медична, 16, Кривий Ріг, 50005, Україна)

E-mail: bahashova_nv@kneu.dp.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5242-1224>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221950670>

UDC 339.9:332.1

JEL: F01; F60; O11; P51

Shaikan A. V., Puriy H. V., Bahashova N. V. Strengthening of the Regional Orientation of Economic Systems in the Context of Slowbalization

The purpose of the article is to study the evolution of globalization of the world economy, estimate the consequences of strengthening the regional orientation as a result of slowbalization (slowing down the growth rate of the economy) and substantiate the measures to mitigate the consequences. As a result of the study, the stages of globalization are distinguished on the basis of world indices of open trade, which are: industrialization, interwar period, post-war period, liberalization and slowbalization. The dynamics of the worldwide GDP growth rate is studied and the onset of slowing down (or slowbalization) of the world economic system is substantiated. The problems of globalization are defined and factors of development of slowbalization are outlined. The peculiarities of the transformation of the global space are distinguished and it is substantiated that slowbalization can lead to strengthening of regional ties within economic systems. An analysis of regional slowbalization of economic systems was carried out, a detailing of de-globalization in China, Europe and Central Asia was considered, the impact of slowbalization on the economic development of the regions of Ukraine was determined. It is substantiated that the growth of socio-economic inequality of regions, which directly affects the level of socio-political stability, acts as a limiter of economic growth. It is determined that the State investments for the implementation of large-scale projects in Ukraine will ensure the development of the national economic system in harsh conditions of slowbalization. It is noted that in order to mitigate the negative consequences of slowbalization in order to develop economic systems, it is necessary to ensure consolidation of all sectors of the economy with a simultaneous focus on the specialization of the economic system. Prospects for further research in this direction are to define the priority intraregional flows in Ukraine in the context of slowbalization and to develop appropriate industrial and investment policies for the development of regions in order to their further economic development.

Keywords: globalization, slowbalization, regional development, economic system, geoeconomic advantages.

Fig.: 4. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 15.

Shaikan Andrii V. – D. Sc. (Economics), Professor, Acting Rector of the State University of Economics and Technology (16 Medychna Str., Kryvyi Rih, 50005, Ukraine)

E-mail: avshaikan@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4088-6518>

Purii Hanna V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economics, State University of Economics and Technology (16 Medychna Str., Kryvyi Rih, 50005, Ukraine)

E-mail: puriy_av@kneu.dp.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4226-4445>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/4714879/hanna-puriy/1>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191853922>

Bahashova Natalia V. – PhD (Geology), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, State University of Economics and Technology (16 Medychna Str., Kryvyi Rih, 50005, Ukraine)

E-mail: bahashova_nv@kneu.dp.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5242-1224>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221950670>

В останнє десятиліття у світовій економіці відбувається перехід від всеосяжної глобалізації до більш стриманої, повільної стабілізації (слоубалізації). Реалії сьогодення свідчать про посилення напруги між економічним націоналізмом і глобалізацією, що стає однією з найбільш визначальних тенденцій на порозі наступного десятиліття. Протекціонізм національних економік на регіональному рівні стане запорокую подальшого розвитку в умовах слоубалізації.

За останні чотири десятиліття ідеї, продукти, гроші та люди вільно перетинали кордони в міру зростання глобалізації, що призвело до зростання нерівності в доходах. Але з переходом до внутрішнього, або локального, розвитку та з появою слоубалізації темп інтеграції помітно сповільнився.

У міжнародних наукових та експертних колах проблемі слоубалізації останніми роками приділяється достатньо багато уваги, яка обумовлена постійними глобальними трансформаціями політичних, економічних, соціальних, правових систем суспільства та національних економік. Теоретичні дослідження та практичні пропозиції щодо питання слоубалізації почав розглядати економіст А. Бакас (A. Vakas), який вперше вжив термін «слоубалізація» [1]. Пізніше британські вчені, які досліджували можливі сценарії розвитку світової торговельно-економічної системи в майбутньому, також наголосили на настанні епохи слоубалізації [2]. Науковці П. Ендервік і П. Баклі (P. Enderwick, P. Buckley) присвятили свої дослідження питанням зростаючої регіоналізації в період деглобалізації в умовах COVID-19 [3].

Глобалізація змінила світ, водночас було зроблено занадто мало, щоб зменшити її турбулентність.

Тому метою статті є дослідження еволюції глобалізації світової економіки, оцінка наслідків посилення регіональної орієнтації внаслідок слоубалізації й обґрунтування заходів щодо пом'якшення її наслідків.

На рис. 1 наведено п'ять періодів сучасної глобалізації відповідно до значень індексу відкритості торгівлі [4], яка вимірюється зіставленням світового експорту до світового ВВП і є важливим показником економічної інтеграції.

На протигагу глобалізації в останні кілька років у країнах Європи й у США посилюються протести з приводу наслідків глобалізації та антиглобалізаційні

течії. Згідно з результатами дослідження, проведеного «Дослідницьким центром П'ю», у багатьох країнах, що розвиваються, має місце вельми сильна підтримка різних аспектів інтеграції, особливо торгівлі та прямих інвестицій. Так, у країнах Африки на південь від Сахари 75% домашніх господарств вважають, що інвестиції багатонаціональних корпорацій є позитивним моментом [4; 5].

Виходячи зі значень індексу відкритості торгівлі четвертий період глобалізації мав пік розвитку у 2008 р. Як показано на рис. 1, співвідношення світової торгівлі до ВВП знизилася після Великої рецесії. Світова торгівля у 2010 р. оговталася від фінансової кризи 2009 р., але має тенденцію до зниження показників.

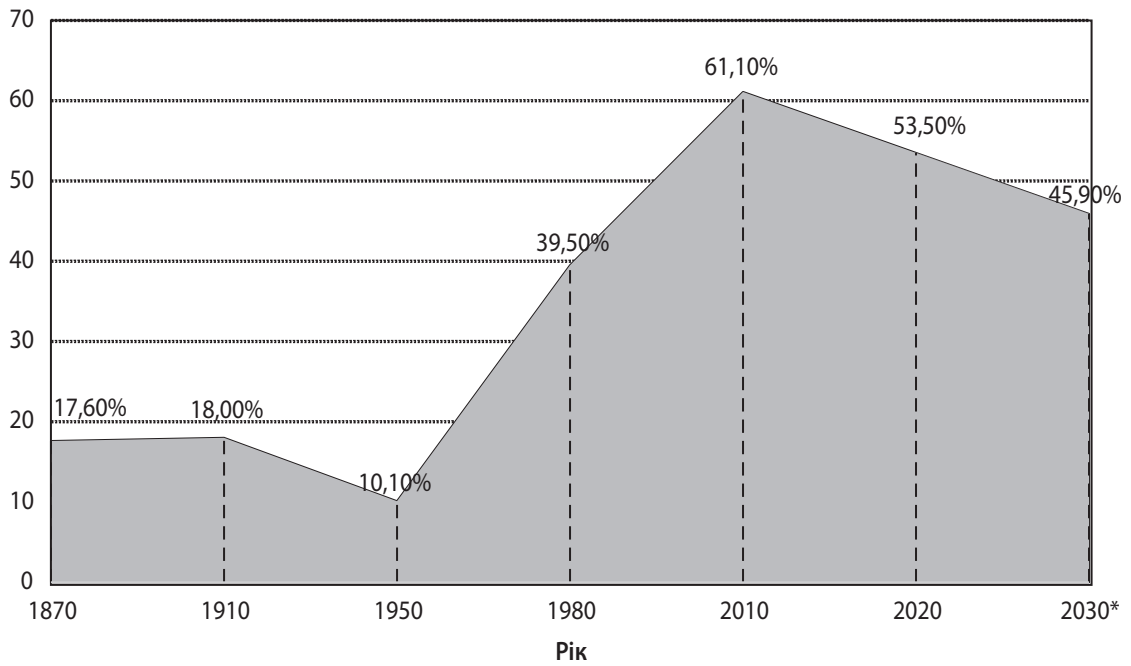
Період глобалізації 1990–2010 рр. був найбільш позитивним. Зросла комерція та вартість перевезення товарів, телефонні дзвінки дешевшали, тарифи знижувалися, а фінанси лібералізувалися. Великий бізнес одержав абсолютний прибуток, інвестори вкладали кошти по всьому світу, споживачі мали широкий вибір товарів.

Сьогодні суспільство існує в п'ятому періоді, який іноді називають повільною стабілізацією, деглобалізацією або слоубалізацією. Торговельна напруженість породжена зрушеннями, які тривали з моменту періоду фінансової кризи 2008–2009 рр. відносно до світового ВВП, скорочуються або стагнують. Глобалізація поступається місцем новій епісї уповільнення – слоубалізації (рис. 2).

«Глобалізація сповільнилася зі швидкості світла до темпів равлика за останнє десятиліття» [2]. Це відбулося через низку факторів:

- ✦ по-перше, вартість перевезення товарів стабілізувалася;
- ✦ по-друге, транснаціональні компанії виявили, що глобальне зростання «спалює гроші», а національні конкуренти часто мають над ними переваги;
- ✦ по-третє, торгівля змінила центр тяжіння в бік послуг, які важче продати за кордоном;
- ✦ по-четверте, китайське виробництво стало більш самостійним, тому знизилася потреба в імпорті деталей.

Індекс відкритості торгівлі, %

1870–1914	1914–1945	1945–1980	1980–2018	2018–20...
Індустріалізація	Міжвоєнна доба	Повоєнна доба	Лібералізація	Слоубалізація

Рис. 1. Періодизація етапів глобалізації

Примітка: * – прогносні значення.
Джерело: побудовано на основі [4; 5].

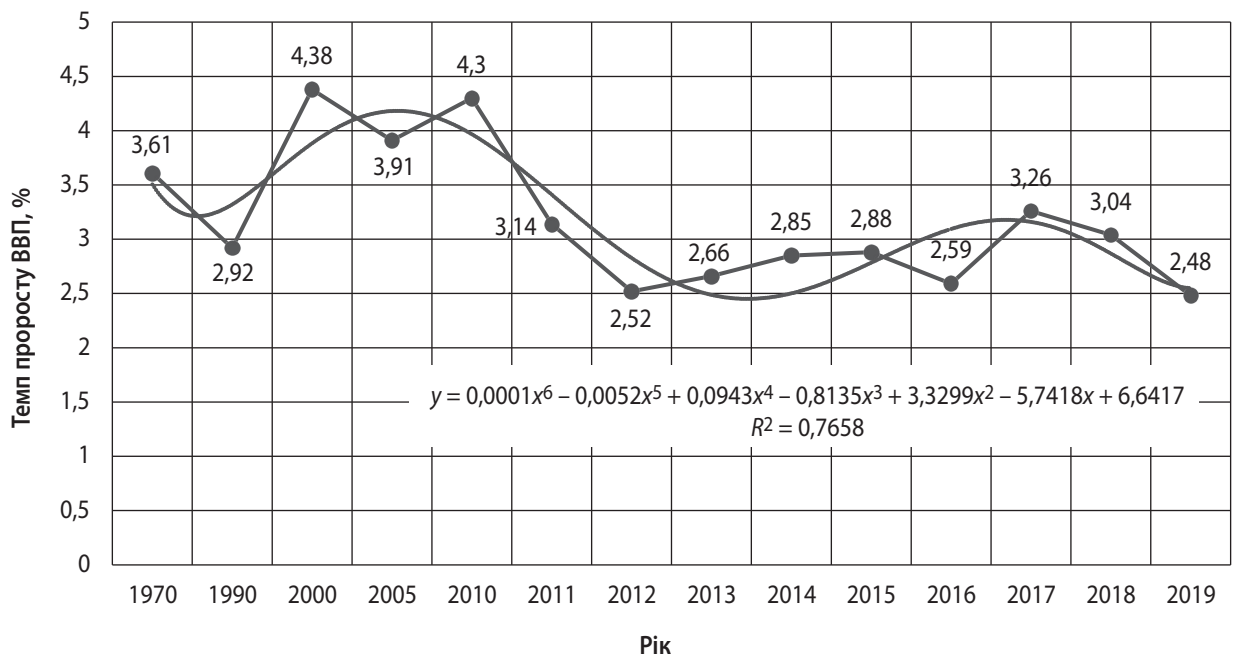

Рис. 2. Світовий темп проросту ВВП, %

Джерело: побудовано на основі [6].

Необхідно зазначити, що останніми десятиліттями торгівля мала тенденцію зростати швидше, ніж світове виробництво, яке було аномально повільним. Обсяг світової торгівлі у 2019 р. фактично знизився, хоча світова економіка зростала досить стабільно, отже, подальша слобалізація приведе до поглиблення інтеграційних зв'язків на регіональному рівні, а не на глобальному. Проте слобалізація не дозволить вирішити проблеми, які були створені глобалізацією. Наприклад, в умовах слобалізації трансформація економіки зіткнеться з проблемою міграції, зокрема некваліфікованих національних працівників, у галузях, які раніше забезпечувалися за рахунок імпорту робочих кадрів; посилиться процес ухилення від сплати податків, соціальні та екологічні проблеми.

Зазначимо, що глобалізацію гальмували кілька факторів ще до початку коронакризи. Цей процес призвів до посилення експлуатації людей, серйозної дестабілізації на ринку праці у країнах, що розвиваються, і, практично, не приніс соціального ефекту [7].

На сировинних ринках геополітика також отримала новий імпульс. Унаслідок негативних тенденцій розвитку китайської будівельної галузі на світовому ринку відбулося стрімке зниження цін на залізну руду (рис. 3).

Як видно з рис. 3, ще в липні 2021 р. ціни на залізну руду коливалися в межах 220 дол. США за тону, а вже у вересні 2021 р. знизилися до 120 дол. США за тону і продовжують падіння. За прогнозами, у 2022 р. середня вартість залізної руди на світовому ринку складе 100–110 дол. США за тону, а у 2023 р. – знизиться до 90 дол. США за тону.

При збереженні тенденції лавиноподібного зниження цін на залізну руду у 2022 р. українські експортери отримають в два рази менше доходів на цьому ринку сировини.

Аналогічні тенденції спостерігаються на ринку гарячекатаного прокату та на ринку сталі. Аналітики очікують падіння середньої ціни на гарячекатаний прокат з 870 у 2021 р. до 700 дол. США за тону у 2023 р., а здешевлення сталі складе 40,5% [9].

Коливання на світовому сировинному ринку обумовлені регіональною кризою китайської економіки, борг якої наразі сягає 300% ВВП. Проблеми будівельної галузі Китаю спричинять численні економічні та соціальні проблеми та ефект доміно на всіх ринках. Наразі деякі підприємства Китаю, такі як Apple та Tesla, обмежують свою діяльність або закриваються повністю. Тому найближчим часом світовий ринок цілком може відчувати нестачу цілого ряду товарів.

Для локалізації загальної проблеми перевантаженості китайської економіки боргами влада КНР посилила регулювання та моніторинг ринку нерухомості, щоб забезпечити стабільний розвиток галузі та регіональної економічної системи. Відбувається стратегічне коригування економічної структури КНР:

- ✦ підтримка розвитку стратегічних підприємств і малого та середнього бізнесу, які забезпечують прогрес у нових технологіях;
- ✦ підвищення споживацького попиту;
- ✦ регулювання структури внутрішніх інвестицій;
- ✦ просування індустріалізації, урбанізації та модернізації сільського господарства;
- ✦ стрімкий розвиток ІТ-сектора та переходу до індустрій;
- ✦ побудова економічної системи інноваційного типу.

Геополітична боротьба захопила галузі високих технологій, на які припадає близько 20% фондових

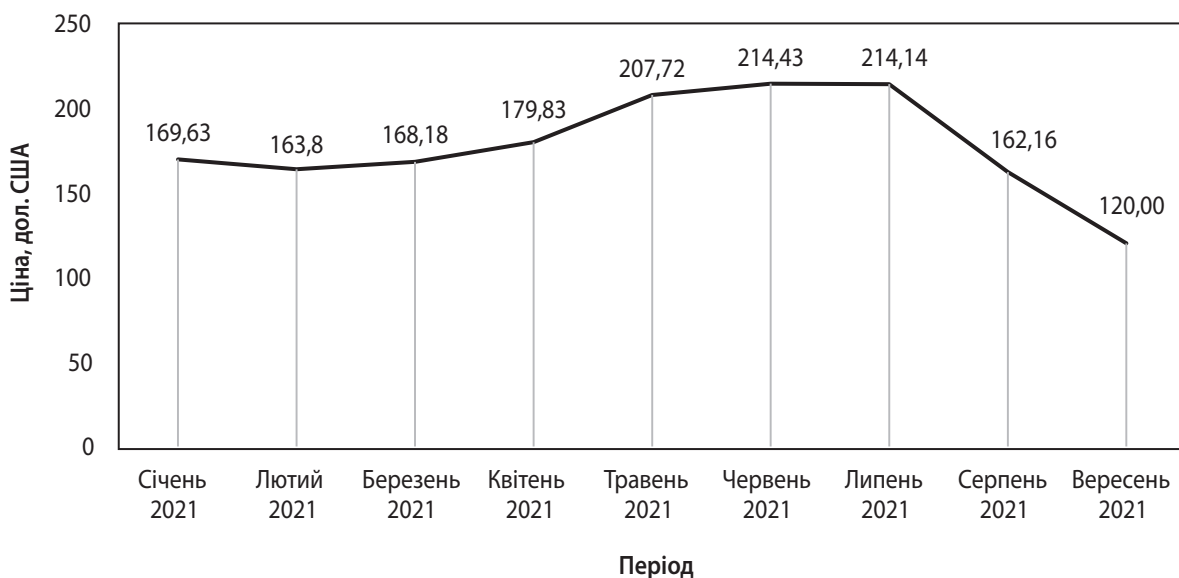

Рис. 3. Динаміка цін на залізну руду, дол. США

Джерело: побудовано на основі [8].

ринків, змінюються довгострокові інвестиційні плани компаній, які починають знижувати свою залежність від країн і галузей із високими геополітичними ризиками або нестабільними умовами ведення бізнесу.

Отже, трансформація глобального простору має характерні особливості.

По-перше, в останнє десятиріччя спостерігається помітне «гальмування» темпів глобалізації, і ця тенденція набуває загальносвітового масштабу. Незважаючи на те, що індекс глобалізації поступово зростає, темпийого приросту значно впали по усіх країнах світу. За 2017–2019 рр. вони є вкрай низькими – менше 0,5%, що майже в 10 разів нижче найвищого приросту глобалізації, який спостерігався на початку міленіуму. Це дозволяє говорити про слобалізацію як новий імовірний сценарій світового розвитку [10].

По-друге, темпи глобалізації значно відрізняються залежно від рівня економічного розвитку країн світу. Так, чіткий тренд падіння швидкості глобалізації виявлено для країн з низьким рівнем економічного розвитку. Для країн із середнім рівнем економічного розвитку цей тренд менш сильно виражений, але все ж таки відчутний.

По-третє, цікавим виявився той факт, що для економічно розвинутих країн світу швидкість процесів глобалізації змінюється досить флуктуаційно. Це свідчить про те, що сучасні країни – драйвери світової економіки (зокрема, США, Китай, країни ЄС) – не стільки залежать від процесів глобалізації чи слобалізації у світі, як самі обумовлюють ці процеси за допомогою потужних політичних та економічних важелів впливу.

Враховуючи зазначені особливості, можна зробити висновок про те, що слобалізація може привести до зміцнення регіональних зв'язків усередині економічних систем. Але регіональна деглобалізація провокує нові складності умов розвитку. Так, у період між 1990 і 2010 рр. більшість країн, які швидко розвиваються, були здатні частково подолати розрив між ними та розвиненими країнами, що дозволить конкурувати їм на глобальних ринках. Проте в умовах регіональної слобалізації подолати розрив між регіонами, що розвиваються, і розвиненими регіонами буде ще важче. Адже розвинені регіони зможуть зробити стрімкий стрибок у своєму розвитку за рахунок уже наявного високого вихідного потенціалу. Водночас, слабкі економічні системи не матимуть такого підґрунтя та залежатимуть від розвинених систем.

Отже, слобалізація не виправить проблем, створених глобалізацією, а тільки спричинить ще більшу стратифікацію економічних систем.

Стрімких обертів розвитку набула регіональна слобалізація в період коронакризи, що призвело до різкого падіння в економіці багатьох країн світу (*табл. 1*) [11].

У 2021 р. очікується зростання глобальної економіки на 5,6% – це найвищий показник темпів відновлення після рецесії за останні 80 років. Це відновлення носить нерівномірний характер і переважно зумовлено бурхливим поживаленням економічної активності в деяких великих країнах. У багатьох країнах з ринком, що формується, і країнах, що розвиваються, перешкоди до вакцинації продовжують гальмувати економічну активність. Приблизно дві третини зазначених економічних систем не зможуть компенсувати зниження доходу на душу населення до 2022 р. На світовому рівні наявне переважання ризику негативного розвитку ситуації: в числі факторів ризику – можливість нових хвиль COVID-19 і фінансових потрясінь на тлі високого рівня заборгованості економік, що розвиваються. З високою ймовірністю можна очікувати низку дефолтів економічних систем країн, що розвиваються.

Директивним органам необхідно буде підтримувати баланс між необхідністю сприяти відновленню економіки та збереженням цінової стабільності та податково-бюджетної стійкості, а також робити подальші зусилля по здійсненню реформ, що стимулюють економічне зростання.

Пандемія яскраво висвітлила нагальну необхідність прийняття політичних заходів щодо пом'якшення її наслідків, захисту вразливих верств населення та посилення здатності країн справлятися з подібними подіями в майбутньому. Крім того, вкрай важливо вирішувати проблеми, пов'язані з неформальними трудовими відносинами й обмеженими масштабами систем соціального захисту, а також проводити реформи, що дозволяють забезпечити впевнене та стійке зростання економіки.

Наразі нагальною потребою подолання стагнації та стратифікації є ситуація в країнах Європи та Центральної Азії (*табл. 2*) [12].

У Центральній Європі у 2021–2022 рр. очікується зростання економіки на 4,6%, що підкріплюється відновленням торгівлі. Прогнозується, що протягом 2021 р. збережеться дія виняткових заходів стимулюючої політики, і надані ЄС масштабні пакети фінансування, призначені для держав-членів, які мають компенсувати дефіцит інвестицій [12].

У цілому очікується, що у 2022 р. темпи економічного зростання стабілізуються на рівні 3,9%. Однак ВВП на душу населення виявиться, за прогнозами, на 5,3% нижче порівняно з прогнозами, зробленими до початку пандемії [12].

«Економічний егоїзм» національних економік став запорукою регіонального розвитку в умовах слобалізації. Як зазначено в табл. 2, Україну теж очікує стагнація економічного розвитку у 2021–2023 рр. Вплив слобалізації на економічний розвиток регіонів України має неоднозначний характер (*рис. 4*).

Як видно з рис. 4, не всі регіони змогли забезпечити економічне зростання в жорстких умовах слобу-

Таблиця 1

Реальний ВВП у світі за регіонами, %

Регіон	Рік						
	2017	2018	2019	2020	2021*	2022*	2023*
Світ	3,3	3,2	2,5	-3,5	5,6	4,3	3,1
Країни з розвинутою економікою	2,5	2,3	1,6	-4,7	5,4	4,0	2,2
Країни з ринком, що формується, і країни, що розвиваються	4,5	4,6	3,8	-1,7	6,0	4,7	4,4
Східна Азія та Тихоокеанський басейн	6,5	6,5	5,8	1,2	7,7	5,3	5,2
Європа та Центральна Азія	4,1	3,5	2,7	-2,1	3,9	3,9	3,5
Латинська Америка та Карибський басейн	1,9	1,8	0,9	-6,5	5,2	2,9	2,5
Близький Схід і Північна Африка	1,1	0,6	0,6	-3,9	2,4	3,5	3,2
Південна Азія	6,5	6,4	4,4	-5,4	6,8	6,8	5,2
Африка на південь від Сахари	2,6	2,7	2,5	-2,4	2,8	3,3	3,8

Примітка: * – прогнози значення.

Джерело: побудовано за даними Світового Банку [11].

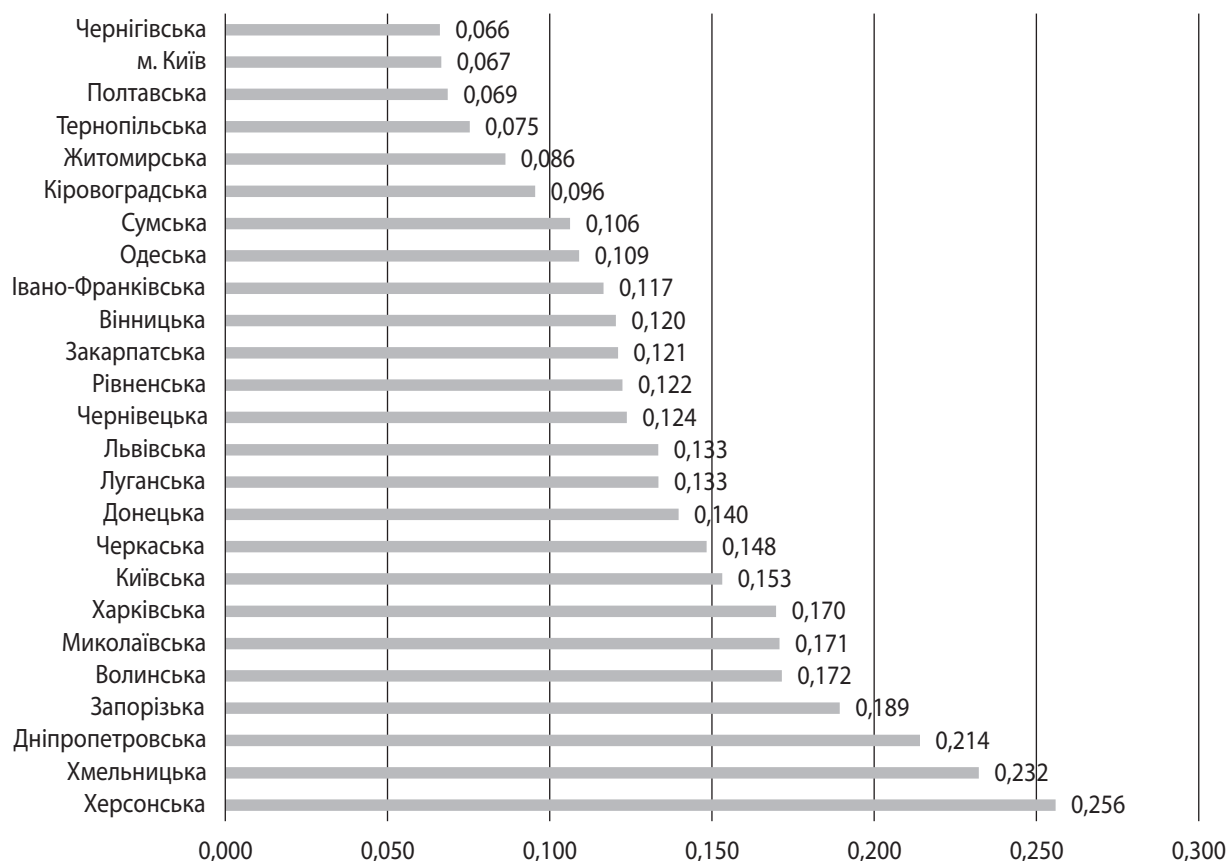
Таблиця 2

Реальний ВВП: Європа та Центральна Азія, % до попереднього року

Регіон	Рік					
	2018	2019	2020	2021*	2022*	2023*
Європа та Центральна Азія	3,5	2,7	-2,1	3,9	3,9	3,5
Азербайджан	1,5	2,2	-4,3	2,8	3,9	3,4
Албанія	4,1	2,2	-3,3	4,4	3,7	3,7
Вірменія	5,2	7,6	-7,6	3,4	4,3	5,3
Білорусь	3,1	1,4	-0,9	-2,2	1,9	1,2
Болгарія	3,1	3,7	-4,2	2,6	3,3	3,4
Боснія та Герцеговина	3,7	2,8	-4,3	2,8	3,5	3,7
Угорщина	5,4	4,6	-5,0	6,0	4,7	4,3
Грузія	4,9	5,0	-6,1	6,0	5,0	5,0
Казахстан	4,1	4,5	-2,6	3,2	3,7	4,8
Косово	3,8	4,9	-6,9	4,0	4,5	4,1
Киргизька Республіка	3,8	4,6	-8,6	3,8	4,3	4,5
Молдова	4,3	3,6	-7,0	3,8	3,7	3,8
Польща	5,4	4,7	-2,7	3,8	4,5	3,9
Російська Федерація	2,8	2,0	-3,0	3,2	3,2	2,3
Румунія	4,5	4,1	-3,9	6,0	4,5	3,9
Північна Македонія	2,9	3,2	-4,5	3,6	3,5	3,4
Сербія	4,4	4,2	-1,0	5,0	3,7	3,9
Таджикистан	7,6	7,4	4,5	5,3	5,6	6,0
Туреччина	3,0	0,9	1,8	5,0	4,5	4,5
Узбекистан	5,4	5,8	1,6	4,8	5,5	5,8
Україна	3,4	3,2	-4,0	3,8	3,1	3,1
Хорватія	2,8	2,9	-8,0	5,5	6,2	5,7
Чорногорія	5,1	4,1	-15,2	7,1	4,5	3,5

Примітка: * – прогнози значення.

Джерело: побудовано за даними Світового Банку [12].

Рис. 4. Динаміка темпів приросту валового регіонального продукту України в розрахунку на одну особу населення у 2020 р., частка од.

Джерело: побудовано на основі [13].

балізації. Другий етап децентралізації в Україні, який припав на 2020–2021 рр., мав нівелювати негативний вплив слобалізації світової економіки та сприяти розвитку місцевого самоврядування й економічного розвитку країни в цілому. Найбільший рівень економічного зростання у 2020 р. спостерігається в Херсонській, Хмельницькій, Дніпропетровській, Запорізькій та Волинській областях України.

У 2019 р. Волинська область мала найвищий індекс капітальних інвестицій (174,2%). Також Волинь стала лідером секторального рейтингу євроінтеграції «Євромапа України-2» у сфері «Комунікація євроінтеграції». Запорізька область у 2019 р. досягла кількох рекордних показників у сільському господарстві. Дніпропетровська область у 2020 р. посіла перше місце за обсягом капітальних інвестицій, які склали 35,1 млрд грн. Уже кілька років поспіль саме на Дніпропетровщині зводять найбільшу кількість домашніх сонячних електростанцій. Херсонська область у 2019 р. посіла друге місце за індексом капітальних інвестицій по Україні (166,1%). А вже у 2020 р. отримала найбільший врожай овочів і рису. Хмельницька область у 2020 р. встановила рекорд із найбільших посівних площ під сою та квасоллю та посіла перші місця за індексом будівельної продукції будівництва (161,6%) та за індексом капітальних інвестицій (81,9%) по Україні [14].

Українським кейсом розвитку економічних систем в умовах слобалізації стала реалізація Програми «Велике будівництво», яка спрямована не лише на вирішення проблеми внутрішніх перевезень, а й на розвиток транспорту та міждержавних відносин. Спрямувавши державні інвестиції на будівництво, Україна не тільки розбудує мережі якісних автошляхів, а ще й забезпечить розвиток своєї національної економічної системи в жорстких умовах слобалізації [15].

Адже цей проект дозволить розвиватися суміжним галузям економіки України. Масштабний проект стимулюватиме виробництво щебеню, бітуму, дорожніх машин та інструментів, спецодягу й інших виробів, які необхідні для реалізації проекту. Отже, ці галузі залучають інвестиції, надають робочі місця, впроваджують нові технології, ростуть і розвиваються. Це забезпечує внутрішній розвиток національної економіки та стабілізацію соціально-економічної системи. Варто зазначити, що проект розрахований на п'ять років. А його реалізація має стати поштовхом для розвитку туристичної та суміжних галузей української економіки. Тому його реалізація є внутрішнім механізмом стабілізації економіки в цілому в довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

Зазначені процеси змінили геополітичні усталені уявлення щодо регіонального лідерства, політичної культури, економічної співпраці та протидії економічній кризі.

Парадигма економічної відкритості у світовій економіці змінилася політикою жорсткого протекціонізму регіональних економік. Наразі відбувається формування нової, гостро-протекціоністської, конфліктної моделі глобалізації. Динаміка валютних курсів, заборгованість, звуження доступу до фінансових ринків, падіння курсу та відтік валют країн, що розвиваються, – стають потужними інструментами геоekonomіки.

Міграційні процеси також впливають на геополітичний ландшафт. Глобальна конкуренція за людський капітал стає важливим фактором вирішення стратегічних, геополітичних завдань будь-якої країни.

Загострилася конкурентна боротьба за володіння передовими технологіями та лідерством на ринках майбутнього. Технологічна революція створює передумови для надграничного переміщення її продуктів в будь-які країни та регіони світу. Ті регіони, які забезпечують ці процеси, отримують геополітичні та геоekonomічні переваги.

Збільшується швидкість впровадження алгоритмів штучного інтелекту та робототехніки, інформаційних маніпуляцій для управління геополітичними процесами.

Очевидним є зростання соціально-економічної нерівності регіонів, яка безпосередньо впливає на рівень соціально-політичної стабільності та виступає обмежувачем економічного зростання.

Поточна хвиля слобалізації посилить регіональну орієнтацію. Це приведе до перегляду глобальних ланцюгів поставок і визнання їх найбільш уразливих місць. Перехід на регіональну базу надасть можливість для балансу національних і міжнародних інтересів.

Незважаючи на це, регіоналізація може знизити глобальний добробут через зменшення масштабів і більші витрати, нові технології можуть бути використані в обох напрямках: підвищення стійкості та збереження ефективності.

Тому для нівелювання негативних наслідків слобалізації, щоб забезпечити розвиток економічних систем, необхідна консолідація всіх сфер економіки з одночасною орієнтацією на спеціалізацію певної економічної системи. Орієнтація економіки на пріоритетність розвитку наявних сировинних ринків на основі розвитку стратегічних підприємств і домогосподарств, впровадження масштабних державотворювальних проєктів, сприяння науково-технічному прогресу дозволять відновити внутрішні регіональні зв'язки між економічними системами. За таких умов позитивними ефектами регіональної слобалізації стануть процеси рееміграції та підвищення рівня за-

йнятості, розвиток освіти та медицини та підвищення добробуту населення.

Збільшення внутрішньорегіональних потоків сприяє розвитку внутрішньорегіональної спеціалізації. Підвищення конкуренції за прямі іноземні інвестиції визначає необхідність ефективної регіональної координації, реалізації політики сприяння інвестиціям і координованої промислової політики для мінімізації негативного впливу слобалізації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Bakas A. *Capitalism & Slowbalization: The Market, the State and the Crowd in the 21st Century*. Dexter, 2016. 158 p.
2. Slowbalisation: The future of global commerce. *The Economist*. 2019. URL: <https://www.economist.com/weeklyedition/2019-01-26>
3. Enderwick P., Buckley P. Rising Regionalization: Will the Post-COVID-19 World See a Retreat from Globalization? *Transnational Corporations*. 2020. Vol. 27. Iss. 2. P. 99–112. DOI: <https://doi.org/10.18356/8008753a-en>
4. O'Rourke K. H., Williamson J. G. *Globalization and History: The Evolution of a Nineteenth Century Atlantic Economy*. Cambridge: MIT Press, 1999. 343 p.
5. Globalization over 5 centuries, World / Our World in Data. URL: <https://ourworldindata.org/grapher/globalization-over-5-centuries?time=1870..2017>
6. World Data Atlas. URL: <https://knoema.ru/UNNA-MAD2018/national-accounts-main-aggregates-database>
7. Purii H. et al. Digital Transformation Modelling in the Context of Slowbalization / I. Arbidane, H. Purii, A. Mamanazarov, S. Hushko, V. Kulishov // SHS Web Conf. IV International Scientific Congress "Society of Ambient Intelligence – 2021" (ISCSAI 2021). 2021. Vol. 100. Art. No. 01103. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110001003>
8. Monthly prices for iron ore worldwide from November 2014 to August 2021 / Statista. Business Data Platform. 09.10.2021. URL: <https://www.statista.com/statistics/673509/monthly-prices-for-iron-ore-worldwide/>
9. Spence E. Europe's Steel Rally May Be Peaking While the U. S. Powers On / BNN Bloomberg. August 26, 2021. URL: <https://www.bnnbloomberg.ca/europe-s-steel-rally-may-be-peaking-while-the-u-s-powers-on-1.1644550>
10. Gygli S., Florian H., Niklas P., Jan-Egbert S. The KOF Globalisation Index – Revisited. *Review of International Organizations*. 2019. Vol. 14. Iss. 3. P. 543–574. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11558-019-09344-2>
11. Pandemic, Recession: The Global Economy in Crisis / The World Bank. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/35647/9781464816659.pdf>
12. A Strong but Uneven Recovery / The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>
13. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за січень – грудень 2020 року / Міністерство розвитку громад та територій України. Директорат

регіональної політики. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/rejtyngova-oczinka-za-sichen-gruden-2020-roku.pdf>

14. Державна служба статистики України. Регіональна статистика: 2019–2020 рр. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Програма Президента України «Велике будівництво 2020» / Міністерство розвитку громад та територій України: головні цифри та факти. URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/programa-prezydenta-velyke-budivnytstvo-v-2020-roczni-golovni-czyfry-ta-fakty/>

REFERENCES

- “A Strong but Uneven Recovery”. The World Bank. <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>
- Bakas, A. *Capitalism & Slowbalization: The Market, the State and the Crowd in the 21st Century*. Dexter, 2016.
- “Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Rehionalna statystyka: 2019-2020 rr.” [State Statistics Service of Ukraine. Regional Statistics: 2019-2020]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Enderwick, P., and Buckley, P. “Rising Regionalization: Will the Post-COVID-19 World See a Retreat from Globalization?” *Transnational Corporations*, vol. 27, no. 2 (2020): 99-112.
DOI: <https://doi.org/10.18356/8008753a-en>
- “Globalization over 5 centuries, World”. Our World in Data. <https://ourworldindata.org/grapher/globalization-over-5-centuries?time=1870..2017>
- Gygli, S. et al. “The KOF Globalisation Index – Revisited”. *Review of International Organizations*, vol. 14, no. 3 (2019): 543-574.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s11558-019-09344-2>
- “Monitorynh sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv za sichen hruden 2020 roku” [Monitoring of Socio-economic

- Development of Regions in January-December 2020]. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy. Dyrektorat rehionalnoi polityky. <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/rejtyngova-oczinka-za-sichen-gruden-2020-roku.pdf>
- “Monthly prices for iron ore worldwide from November 2014 to August 2021”. Statista. Business Data Platform. October 09, 2021. <https://www.statista.com/statistics/673509/monthly-prices-for-iron-ore-worldwide/>
- O'Rourke, K. H., and Williamson, J. G. *Globalization and History: The Evolution of a Nineteenth Century Atlantic Economy*. Cambridge: MIT Press, 1999.
- “Pandemic, Recession: The Global Economy in Crisis”. The World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/35647/9781464816659.pdf>
- “Prohrama Prezydenta Ukrainy «Velyke budivnytstvo 2020»” [Program of the President of Ukraine “Large Construction 2020”]. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy: holovni tsyfry ta fakty. <https://www.minregion.gov.ua/press/news/programa-prezydenta-velyke-budivnytstvo-v-2020-roczni-golovni-czyfry-ta-fakty/>
- Purii, H. et al. “Digital Transformation Modelling in the Context of Slowbalization”. *SHS Web Conf. IV International Scientific Congress “Society of Ambient Intelligence – 2021” (ISCSAI 2021)*, vol. 100, art. no. 01103 (2021).
DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110001003>
- “Slowbalisation: The future of global commerce”. *The Economist*. 2019. <https://www.economist.com/weeklyedition/2019-01-26>
- Spence, E. “Europe's Steel Rally May Be Peaking While the U. S. Powers On”. *BNN Bloomberg*. August 26, 2021. <https://www.bnnbloomberg.ca/europe-s-steel-rally-may-be-peaking-while-the-u-s-powers-on-1.1644550>
- “World Data Atlas”. <https://knoema.ru/UNNAMAD2018/national-accounts-main-aggregates-database>